

keer 5 kraaieneieren en een keer 5 „stikveugel-eieren”, (Zeeuwsch dialect; stikken = plotseling ergens op toeschieten; veugel = vogel). Het hoogste aantal eieren, dat reiger, kraai en sperwer in den regel leggen, bedraagt 5; op 5 eieren gaan ze broeden, d.w.z. meer leggen ze er niet bij.

Hebben ze 2 of 3 eieren en worden die uitgehaald, dan komen kraaien en reigers, ik zou durven zeggen, zonder uitzondering in het oude nest niet terug, om er verder eieren in te leggen, terwijl kievieten en dergelijke vogels juist hun nest onderstboven halen en een ander maken. Ik voor mij, bracht het steeds in verband met de omstandigheid, dat eerstgenoemde vogels zooveel uren aan het bouwen van een nest besteden moeten als de kievieten enz. in minuten. Dezen kost het dus niet zooveel moeite, een nieuw nest te maken. Bij uitzondering vond ik wel eens 6 eieren in een kraaiennest en merkwaardig was het, één was altijd heel anders van kleur dan de andere vijf. Men behoeft niet te veronderstellen, dat het een ei van een anderen vogel was; het was bepaald een kraaienei.

Komen we ten slotte nog eens op de reigers terug. Deze geraken soms op nog andere wijze eieren kwijt. Weet dan, dat de nesten van boven zoo ze al niet vlak zijn, dan toch zeer weinig uitholling vertoonen. Ik herinner me nog helder een grooten storm in de maand Juni, eenige jaren geleden.

We liepen 's Zondagsavonds op een draf naar de reigerwei; daar aangekomen, zagen we al van ver eenige nesten op den grond liggen, die uit de boomen geslingerd waren. Verder was de grond bedekt met uitgewaaide doode takken, en vonden we een tiental totaal onbeschadigde eieren, die uit de nesten gewaaid waren en een val van plm. 10 M. gemaakt hadden. Ook de kraaien liepen al daar naar te

zoeken. Behalve eieren waren er ook jongen op den grond terecht gekomen, die nog niet vliegen konden.

Sommige hadden een of beide pooten gebroken. Treffend was het, dat de beklagenswaardige ouders hun jongen ook hier nog opzochten. De schuwheid der reigers, waardoor ze bij onze nadering spoedig opvlogen, belette mij beter waar te nemen, hoe de oude reiger met zijn jong handelde.

En hiermede heb ik getracht, u een beeld te geven van het leven en streven in een reigerkolonie. Moge het uwe goedkeuring wegdragen. Tot slot wil ik u mededeelen, dat u op uwe reis door die Zeeuwsche landouwen, geen moeite meer behoeft te doen, om de reigerwei te gaan bezoeken.

Ik heb u verteld van de reigerwei uit mijne jongensjaren. Helaas, de laatste dezer zagen al den eenen boom vóór, den anderen na, vallen en verkoopen aan lieden, die ze voorbeschikt hadden tot het maken van luciferdoosjes en stokjes. Anders deugt nl. het abeelen hout nergens voor. 't Is de reigerwei uit mijn jeugd niet meer; de reigers hebben andere gelegenheden moeten opzoeken en wonen nu verspreid, wel in dezelfde landstreek hier en daar in afzonderlijk staande abeelen, olmen, zelfs populieren. Doch het eigenaardige, karakteristieke leven is niet half zoo mooi meer waar te nemen. Maar wat te doen? De praktische landbouwer heeft geen oog voor mooie plekjes en lommerrijke hoekjes. Hij vraagt zich af: Geeft het geld in de beurs? En doet het dat niet, dan verdwijnt het om verwerkt te worden tot grond, die rente afwerpt.

Is hem dat kwalijk te nemen; zoo niet, de schoonheid van het landschap gaat er intusschen maar al te zeer door te loor.

Haarlem.

J. VIJVERBERG.

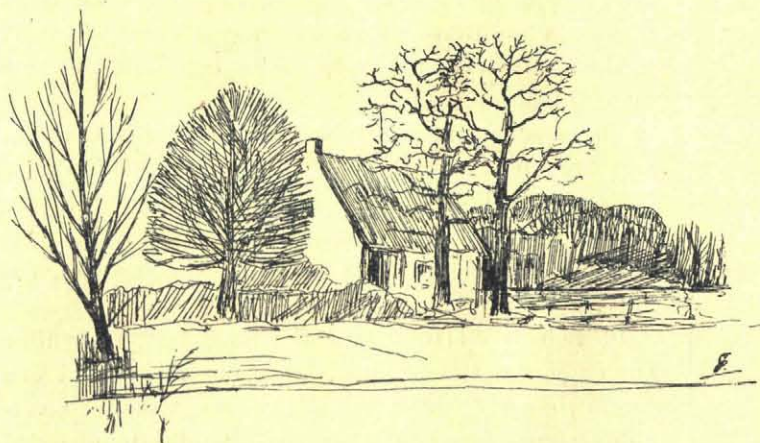
DE BOOMEN IN DEN WINTER.

Hoe mooi is het fijne takkenwerk tegen den strakken winterhemel, hetzij bij klaarlichten dag, bij het kleurig op en ondergaan der zon of in het stille maanlicht. Ik kan er mij niet zat aan zien en verlustig mij zonder ophouden aan de mooie wuivende takkenstelsels van de iepen, de gewrongen figuren van de eikenkronen, de booglijnen van de esschen, de zuivere omtrekken van de linden, de geweldige luchtbezems van de populieren en wilgen en het fijne ragwerk van de slanke berken. Er is geen andere tijd in 't jaar, dat het bijzondere van bouw en vorm der boomen zoo gemakkelijk en duidelijk is waar te nemen als juist in den winter

en het wekt bewondering, te bemerken, door hoe velerlei samenstel van stam en takken en twijgjes de boom er in slaagt, aan zijn bladeren in den zomer de gunstigste schikking te verzekeren, om de grootst mogelijke hoeveelheid lucht en licht te verkrijgen.

Iedere boomsoort heeft zijn bijzonderen vorm, die bij de afzonderlijke boomen zelf weer kleine wijzigingen kan ondergaan, al naar den aard van bodem en groeiplaats, en vooral door de meerdere of mindere beschutting tegen den wind. Ja, de wind is de natuurlijke boomkweeker, hij fatsoeneert, buigt, kneedt en snoeit van af den wortelhals tot in het

uiterste spitsje van den kroon, en doet zijn invloed misschien gevoelen op den groei der wortels zelve. Maar ondanks alle uitwendige invloeden blijft toch de boom zijn eigen karakter behouden en iemand,

Wilg, linde en eiken.

die er plezier in gehad heeft, om zich te oefenen, kan — en vooral in den winter — op een half uur afstand een eik van een iep en een iep van een beuk of linde onderscheiden.

Er is wel eens beweerd, dat er overeenkomst in vorm bestaat tusschen den geheelen boom en zijn blad en daar is wel iets van waar, vooral als men in het bijzonder op jonge boomen let. De stam is dan te vergelijken bij den bladsteel, de voorname zijtakken zijn de bladnerven en de vorm van de kroon is min of meer in overeenstemming met den bladomtrek.

Bij de linde komt dit nog al aardig uit, vooral als je den boom van uit het Noorden of Zuiden bezieet, zoodat de omtreklijn Oost-West valt: de wind heeft er dan voor gezorgd, dat de eene helft wat smaller is dan de andere, zoodat de scheeve hartvorm van 't blad verkregen wordt. Bij een niet al te ouden boom zet de stam zich voort tot dicht nabij den top, zonder dat dikke zijtakken hem concurrentie aandoen.

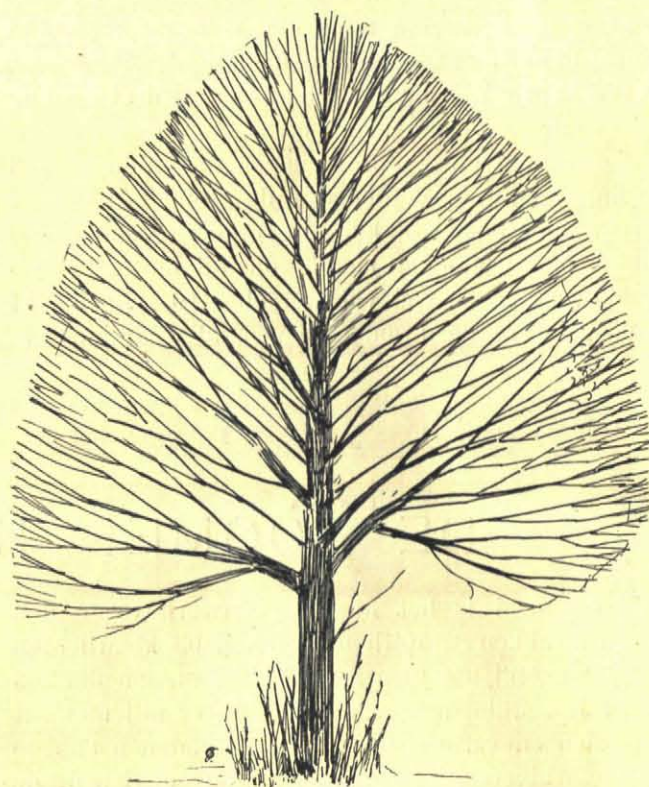
Het takkenstelsel zelf ziet er van uit de verte zeer eenvoudig uit: talrijke zijtakken gaan van den stam naar den omtrek van de kroon; rechte duidelijke, donker gekleurde takken. Nabij den top ontspringen zij onder een vrij scherpen hoek; de allerbovenste staan haast verticaal, maar naar beneden toe wordt die hoek grooter totdat de onderste, oudste takken een stompen hoek met den stam vormen en dus neerhangen.

Naarmate deze takkenhoek grooter wordt, lijken de takken ook minder recht, de onderste vertoonen zelfs aan hun eind de opwaartsche kromming, die wij later in veel sterker mate bij esschen en kastanjes zullen aantreffen.

Merkwaardig is het, hoe al deze zijtakken in

lengte met elkander overeenkomen, en hoe ze — alweer in niet al te oude boomen — overal even dicht door de kroon verdeeld zijn, zoodat deze bijzonder evenredig van vorm en eenvoudig van omtrek wordt. En bij oude boomen — het verveelt mij, telkens die uitzondering te moeten maken — vindt ge dezelfde rangschikking terug, maar dan verdeeld over eenige groote zijtakken, die dan met elkander wat wij zouden kunnen noemen, „een verzamelkroon“ schragen. Ja bij herhaaldelijk afgekapte dorpsstraatwilgen vindt ge bij de afzonderlijke knoesten toch weer het streven tot vorming van zoo'n regelmatige hartvorm-kroon terug en altijd treffen de zes- tot twaalfjarige zijtakken u, doordat ze zoo recht zijn en zoo heel langzamerhand spits toelopen.

Doordat een boom ieder jaar uit zijn knoppen nieuwe takken ontwikkelt, moest je aan een honderdjarigen boom eigenlijk honderd verschillende typen van takken kunnen waarnemen. Daar ontbreekt echter veel aan en zelfs bij zeer nauwkeurig toezien en heel geduldig natellen zult ge van de honderd er niet meer dan een paar dozijn terugvinden. Ge moet beginnen aan het eind van een

Schematische teekening van een linde in den lindebladvorm.

takje en dan telkens zoeken naar den kring van lidteekens, door de afgevallen knopschubben van ieder jaar achtergelaten. Ge zult er van versteld staan in hoe weinig „jaren“ ge aan de stam zelve of aan een der hoofdtakken terechtkomt.

Dit komt natuurlijk daarvandaan, dat in den loop der jaren takken en takjes in het gedrang en in de duisternis geraken, afsterven, verdrogen en afvallen. In 't algemeen kunnen we ten slotte aan een boom onderscheiden: oude takken, takken van middelbaren leeftijd, jonge takken en jongste takjes. En nu zijn het de takken van middelbaren leeftijd die bij de linde op een afstand van een meter of of vijftig uw aandacht trekken door hun strakke, slanke rechtheid.

Als wij nu wat dichterbij treden, krijgen we weer iets heel anders te zien. De rechte takken hebben zijtakken, die ongeveer onder een rechten hoek ontspringen en zelf weer zijtakjes dragen, die geen spoor van rechtheid vertoonen, maar aller sierlijkst gekromd zijn en soms zuivere kwart-cirkels of halve cirkels beschrijven. Deze takjes eindigen in een knop en dragen ook één of twee zijknoppen. Eigenlijk is die eindknop ook een zijknop, want bij de linde zoowel als bij een groot aantal andere boomen sterft het uiterste einde van elk takje

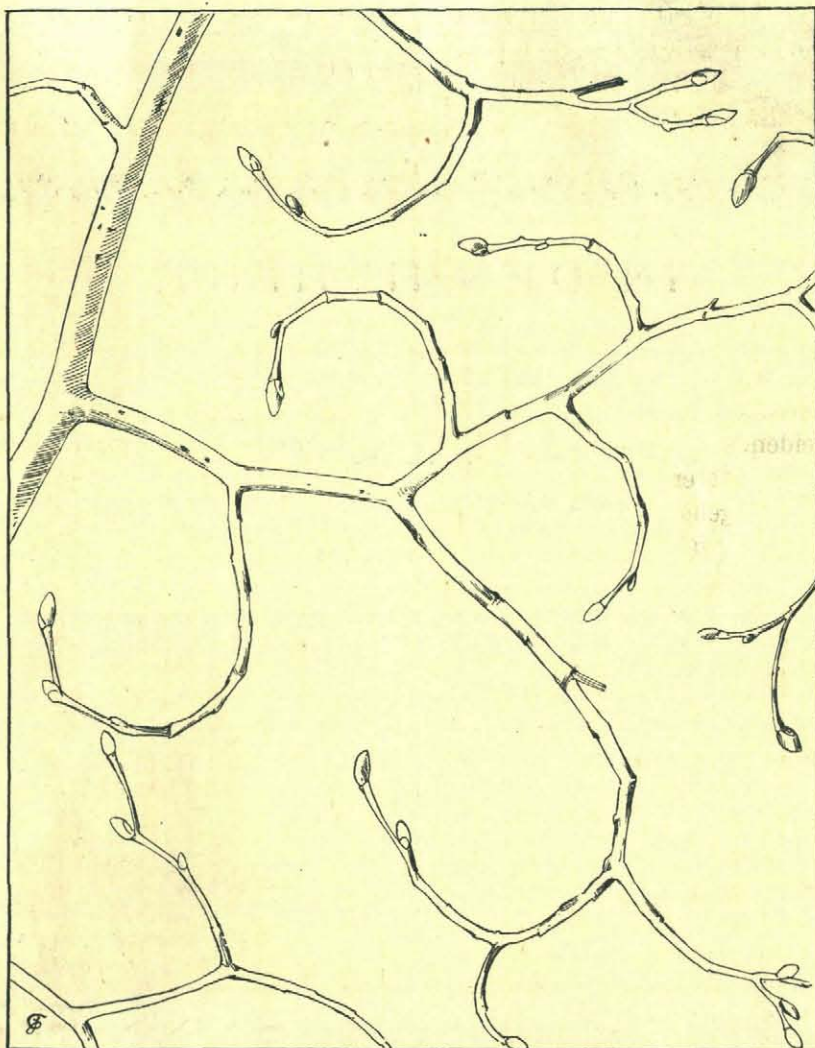
in 't najaar af tot aan den laatsten zijknop toe, die dan den stand van een eindknop aanneemt. Maar bij de linde is toch nog heel goed naast de knop het lidteeken van het afgestorven takkeneind te zien. In onzen eersten jaargang heeft Heimans in zijn knoppentabel reeds op deze zeer merkwaardige groeiwijze de aandacht gevestigd.

Nu moet ge er vooral eens op letten, wat een aardige figuren die kleine teruggebogen takjes van de linde vormen en vooral, hoe zij in de ruimte tusschen de takken overal hun knoppen brengen en er dus voor zorgen, dat in het aanstaande voorjaar geen enkel plekje verloren gaat, maar overal de jonge blaadjes zich zullen kunnen onplooiën.

Aan weerszijden van den tak ontstaat zodoende een gelijkmatig verdeelde bladerenmassa, als het ware één groot blad vormend. Zie eens hoe al die zijtakjes in één vlak liggen in horizontale richting; in verticale richting heeft geen ontwikkeling plaats, want dan zou er conflict ontstaan met de hogere takken.

Nu heb ik voor die kleine teruglopende takjes een groote voorliefde en daarom moet ge er nog eens even naar kijken. Gij zult dan zien, dat één zoo'n takje, al is het ook niet langer dan een decimeter, wel drie, vier jaar voor zijn groei heeft nodig gehad. Het spreekt vanzelf dat de groei voor elk jaar dan maar weinige centimeters bedraagt.

Daarentegen zult ge aan het eind der takken en ook hier en daar vlak aan den stam takjes aantreffen die in één jaar tijd wel een halven meter gegroeid zijn en wel tien of twintig zijknoppen dragen. Deze „langtakken" zijn nooit gekromd, hun taak is, den boom in hoogte en omvang te doen toenemen, terwijl de „korttakken" er

De teruggebogen korttakjes van de Linde.

voor zorgen, dat de ruimte binnen in de kroon zoo volledig en doelmatig mogelijk met bladeren en bloemen bezet wordt.

Naarmate de boom ouder wordt, neemt de ontwikkeling van „langtakken" af, eindelijk blijft hun ontwikkeling in verticale richting bijna geheel uit; de boom heeft zijn grootste hoogte bereikt. Maar de „korttakken" blijven zich vormen, zoodat ieder hoekje en ieder gaatje in de kroon in beslag wordt genomen en deze eindelijk prachtig afgerond wordt.

Het is bij de linde nogal gemakkelijk in den winter op het eerste gezicht den jongsten jaargroei te onderscheiden, doordat de schors van de jongste kort-, zoowel als langtakken of heldergroen of zeer

fraai rood gekleurd is. Dat rood wedijvert soms in gloed met dat van de takken van het welbekende koraalhout of witbloemde kornoelje. Het takkenbosch dat aan den voet van lindeboomen opschiet, lijkt uit de verte soms een brandend vuurtje. In 't voorjaar verdwijnt de roode kleur om plaats te maken voor donkergroen.

Maar over het voorjaar spreken wij later wel. Nu is het nog goed winter, want ik heb nu al menigmaal vóór zonsopgang bij tien graden vorst op de elektrische tram loopen te wachten. Een paar keer ook hebben we dooi gehad. Er staan een paar

prachtige, oude lindeboomen vlak bij de halteplaats en zeer getrouw hebben die als thermometer gewerkt. Bij vorst bogen hun takken neerwaarts, zoodat de toppen der laagste twijgen langs den grond werden neergedrukt, bij dooi weer rezen ze weder op, zoodat de winterkoninkjes er vrijelijk onder door konden scharrelen. Het verschil bedroeg wel een halven meter. Deze thermometer werkt iets langzamer dan die van de Aucuba-bladeren, maar hij is even betrouwbaar. Let er maar eens op.

(Wordt vervolgd.) H. 220

JAC. P. THIJSSSE.

IN DEN HERFST.

(Vervolg van blad. 183.)

Jammer dat de Sleutelbloemen zoo achtervolgd worden! Vroeger kwamen ze dicht bij de stad ook nog wel voor, nu haast niet meer. In een ander bosch, van 't zelfde genre, stonden ze, evenals nu nog hier, bij massa's tusschen Gulden Boterbloem (*Ranunculus auricomus*) en Breukkruid. Nu zijn er nog slechts een paar treurige plantjes te vinden; terwijl de beide laatstgenoemde soorten nog ongestoord voortgroeien, daar ze niet zoo zeer de aandacht trekken. 't Is niet door botanisten, die eens een polletje halen (ik wil te veel meenemen en hierdoor vernielen natuurlijk ook niet goedkeuren), dat kan zoo'n kwaad niet, maar zoogenaamde bloemenliefhebbers of eigenlijk meerendeels liefhebsters trekken er dan op uit om te gaan plukken. Alles wat ze zien en slechts eenigszins geschikt is om in een bouquet te staan wordt meegenomen, terwijl de rest onder den voet wordt getrapt. Anemonen b.v. kunnen hier nog wel tegen, al worden ze er niet beter van, de wortelstok blijft gewoonlijk ongeschonden, bij de Primula's lijdt deze meestal ook niet, maar de bladen worden vernield en dit is voor deze planten, die hun bladen tot laat in den zomer behouden, veel erger dan voor de eerste, die toch weldra na den bloei zouden afsterven.

Anemonen zijn trouwens veel sterker dan Sleutelbloemen, hoewel deze ook nog wel wat kunnen hebben; overal aan slootkanten, al wordt er veel gelopen en in weilanden waar het vee ze later vertrapt (ze eten er niet van, daar ze bij instinct schijnen te weten, dat ze vergiftig zijn) staan ze en bloeien bijna steeds.

Wat heeft men aan zoo'n bouquet Primula's? Een paar dagen zijn ze mooi en dan kunnen ze weggegooid worden. Tevens, ze worden bij massa's gekweekt en hebben dan veel bonter kleuren, wat voor de plukkers zoo aantrekkelijk is, wij daarentegen prefereren de wilde, doordat ze natuurlijker en vrijer van vorm zijn, hierom geven de plukkers evenwel niet, ze kijken slechts op grootte, kleurenpracht en sterken geur.

Als er eens zoo'n visite ergens is geweest, is het dan wonder, dat de eigenaars maar Verboden Toegang Artikel enz.... zetten? 't Gaat hier al niet zoo als met de Wilde Hyacinthen door den heer Heimans in zijn boekje „In de Duinen" zoo treurig, maar waar, beschreven.

Waar moet dat op den duur heen? Bij de mooie planten

kunnen we niet meer komen, er staat Verboden Toegang, en waar dit ontbreekt is alles uitgeroeid en vernield!

Doch genoeg van de Sleutelbloemen, laten we eens verder kijken. Daar zie ik weer iets, dat er mooi frisch uitziet. 't Is het Kantig Hertshooi (*Hypericum quadrangulum*), een lief, bescheiden plantje met teergroene blaadjes, thans

Primula.

schitterend door regendroppels. Nog meer dan de Primula's, kiest het de allernatstste plekjes uit, waar deze staan ontbreekt ons Hertshooi nog vaak; hier stonden de meesten exemplaren in of zeer dicht aan het water.

Het Rijk der Lipbloemigen zoo goed vertegenwoordigd door Gemeen Glidkruid ¹⁾ (*Scutellaria galericulata*), Bosch—

¹⁾ Klein Glidkruid (*S. minor*) met kleinere, roodachtige bloemen groeit een minuut of tien verder, dicht bij het Aamsveen en de Duitsche grens, vrij veel.